

MLADINA

MLADINA

Spoštovane bralke, spoštovani bralci, ostanite tudi v teh kriznih razmerah močnega duha.
Zagotovite si svoj izvod Mladine tudi v karanteni! Naročnina je enostavna, lahko jo prekinete kadarkoli.
 S tem dejanjem boste naredili nekaj zase in za naš skupni, neodvisni glas. Hvala vam.

Vse informacije dobite na naši spletni strani www.mladina.si/narocnina.

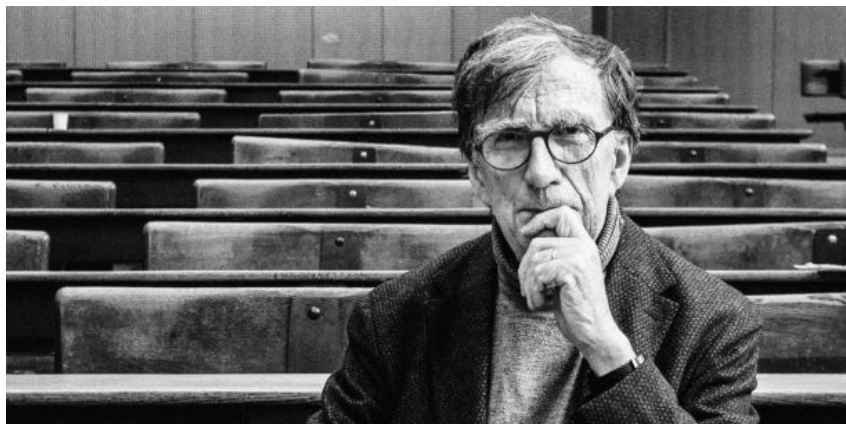
Lahko nam tudi pišete na elektronski naslov narocnine@mladina.si ali prek navadne pošte na naslov Mladina, Dunajska 51, Ljubljana. Dosegljivi smo na telefonski številki 01 230 65 30. Naročniki prejmejo svoj izvod **Mladine** ob petkih.

BRUNO LATOUR,
FRANCOSKI FILOZOF

Ustavljajci globalizacije

30. 4. 2020 | MLADINA
18 | KOMENTAR

Pokazalo se je, da je mogoče v nekaj tednih po vsem svetu naenkrat opustiti gospodarsko ureditev, za katero je bilo rečeno, da je ni mogoče upočasniti ali preusmeriti

Bruno Latour

Nemara je nekoliko neprimerno razmišljati o času po krizi, medtem ko zdravstveni delavci še vedno stojijo v »prvih bojnih vrstah«, na milijone ljudi izgublja delo in številne žalujoče družine ne morejo niti pokopati pokojnih. In vendar je prav ta trenutek ključen za boj proti temu, da bi nas nadaljevanje po krizi privedlo nazaj k staremu podnebnemu režimu, proti kateremu smo se doslej neuspešno borili. V resnici je sedanja zdravstvena kriza umeščena v nekaj, kar ni kriza – ta je vedno prehodna –, temveč trajna in neobrnljiva ekološka mutacija. Imamo dobre možnosti, da se rešimo iz prve, vendar nobenih, da bi izšli iz druge. Obe nista v istem merilu, a še vedno ju je ključno artikulirati povezani. Vsekakor bi bil greh, če ne bi razmislili o zdravstveni krizi v želji, da bi odkrili drugačne načine, na katere bi se lahko lotili ekološke mutacije, namesto da to počnemo na slepo.

Prva lekcija, ki smo jo dobili s pandemijo koronavirusa, je hkrati tudi že najosupljivejša: pokazalo se je, da je mogoče v nekaj tednih po vsem svetu naenkrat opustiti gospodarsko ureditev, za katero je bilo rečeno, da je ni mogoče upočasniti ali preusmeriti. Vsem utemeljitvam okoljevarstvenikov, da moramo spremeniti način življenja, se je odgovarjalo z argumentom neustavljive sile »vlak napredka«, ki ga »zaradi globalizacije« nič ne more iztiriti. In vendar je ravno zaradi svoje globalne narave najbolj ranljiv, dostopen za zavrtje in celo nenadno ustavitve.

V resnici planeta ne globalizirajo samo številne multinacionalke, trgovski sporazumi, internet in turistični delavci; prav vsaka entiteta na tem planetu ima svoj način navezovanja na druge elemente, ki na neki točki sestavljajo skupno. To velja za izpuste CO2, zaradi katerih se segreva svetovno ozračje; za ptice selivke, ki prenašajo nove oblike gripe; in kot v tem hipu z grenkobo doživljamo, tudi za koronavirus, ki ima zmožnost povezovanja »vseh človeških bitij« prek očitno nedolžnega prenosnika, kašlja. Virusi so »superglobalizatorji« – ko gre za resocializacijo milijard človeških bitij, mikrobi to počnejo najhitreje.

Na zdravorazumsko zahtevo: »Čim prej ponovno zaženimo produkcijo,« moramo glasno odgovoriti: »Nikakor!« Zadnja stvar, ki bi jo morali nadaljevati, je natanko to, kar smo počeli prej.

Od tod izhaja neverjetno spoznanje: v svetovni gospodarski ureditvi je bil dejansko pred vsemi skrit rdeči alarm z veliko ročico iz kaljenega jekla, ki bi jo lahko prav vsi državniki drug za drugim potegnili in ustavili »vlak napredka« z glasnim cviljenjem zavor. Zahteva po obratu za

90 stopinj, s katerim bi se vrnili na Zemljo, se je še januarja zdela le sladka utvara, zdaj pa je nenadoma veliko bolj resnična: vsak voznik avtomobila ve, da lahko zavije, ne da bi ga odneslo s ceste, le če začne pred tem zavirati.

Žal pa niso zgolj ekologi tisti, ki v tej nenadni ustavitvi globaliziranega produkcijskega načina vidijo priložnost za uveljavitev svojega programa za pristajanje. Tudi globalizatorji, ki si že od sredine 20. stoletja želijo ubežati planetarnim omejitvam, vidijo v tem prekrasno priložnost, da še radikalneje odstranijo preostale ovire, ki jim še otežujejo pobeg s sveta. Zanje je to prelepa priložnost, da se znebijo socialne države, varnostnih mrež za najrevnejše, tistega, kar je še ostalo od normativov za preprečevanje onesnaževanja, in bolj cinično, da se znebijo vsega tistega presežnega števila ljudi, ki bremenijo planet. 1 Ne pozabimo, da moramo predpostaviti, da se vsi ti globalizatorji dobro zavedajo ekoloških sprememb in da njihova petdesetletna prizadevanja niso usmerjena zgolj k zanikanju pomena podnebnih sprememb, temveč tudi k pobegu pred posledicami teh z vzpostavljanjem utrjenih trdnjav privilegijev, da bi ti ostali nedostopni tistim, ki jih ni vredno upoštevati. Niso tako naivni, da bi verjeli v velike modernistične sanje o univerzalni delitvi »sadov napredka«, novost pa je, da so dovolj iskreni, da se niti ne pretvarjajo več. 2 Vsak dan izražajo svoja mnenja na kanalu Fox News in vladajo v prestolnicah vseh držav, kjer dvomijo o podnebnih spremembah, od Moskve, Brasílie in New Delhija do Washingtona, s postankom v Londonu.

Če se je vse ustavilo, se lahko sprašujemo o vsem.

Sedanji položaj ni tako nevaren zgolj zaradi mrtvih, ki jih je z vsakim dnevom več, temveč zaradi splošne ustavitve gospodarske ureditve, saj ta tistim, ki želijo pri begu s sveta iti še veliko dlje, ponuja fantastično priložnost, da »podvomijo o vsem«. Ne smemo pozabiti, da globalizatorje dela tako nevarne prav njihova zavest, da so poraženi, da zanikanje podnebnih sprememb ne more trajati v nedogled in torej ni več možnosti, da bi njihov »razvoj« spravili z različnimi območji planeta, na katera bo treba nehati gospodarsko posegati. Da bi še zadnjič vzpostavili razmere, ki bi jim omogočile še nekoliko dlje obstati ter zavarovati sebe in svoje otroke, so pripravljene poskusiti karkoli. »Zamrznitev sveta«, ta ustavitev, ta nepredvideni premor jim ponuja priložnost pobegniti še hitreje in še dlje, kot so si sploh lahko zamišljali. 3 V tem hipu so prav oni revolucionarji.

Grafit v Berlinu
© Profimedia

In tu moramo delovati. Če se je ponudila priložnost zanje, se je tudi za nas. Če se je vse ustavilo, se lahko sprašujemo o vsem, vse prilagodimo, izberemo, dokončno ustavimo, ali nasprotno, pospešimo. Sedaj je čas, da naredimo letno inventuro. Na zdravorazumsko zahtevo: »Čim prej ponovno zaženimo proizvodnjo,« moramo glasno odgovoriti: »Nikakor!« Zadnja stvar, ki bi jo morali nadaljevati, je natanko to, kar smo počeli prej.

Na primer: zadnjič je bil na televiziji predstavljen nizozemski cvetličar, s solzami v očeh, ki je bil primoran zavreči na tone tulipanov, pripravljenih, da jih razpošlje, saj jih zaradi pomanjkanja strank ni mogel letalsko razposlati po vsem svetu. Seveda sočustvujemo z njim; seveda bi moral dobiti pomoč. Nato se je kamera premaknila in pokazalo se je, da tulipanov ni gojil v zemlji, ampak pod umetno lučjo, preden so jih nato s transportnimi letali prek Schiphola razvozili v kerozinskem dežju. Od tod dvom: »Je zares nujno nadaljevati to obliko produkcije, da bi prodajali takšno cvetje?«

Postajamo učinkoviti ustavljajci globalizacije.

S tem ko si bo vsak od nas postavil takšna vprašanja, si bo začel predstavljati zaščitne ukrepe ne samo proti virusu, temveč proti vsakemu elementu načina produkcije, za katerega si ne želimo, da bi se nadaljeval.

Če se vsak zase postopoma začnemo tako spraševati o vseh vidikih dosedanjega načina produkcije, bomo kaj hitro postali učinkoviti ustavljajci globalizacije – milijoni, kolikor nas je, smo v globalizaciji planeta enako učinkoviti kot koronavirus. To, kar virus doseže s preprostim kašljem od ust do ust – ustavitev svetovnega gospodarstva –, si bomo z nepomembnimi dejanji, ki jih bomo izvajali drugo za drugim, začeli zamišljati tudi mi, tj. ustavitev dosedanjega načina produkcije. S tem ko si bo vsak od nas postavil takšna vprašanja, si bo začel predstavljati zaščitne ukrepe ne samo proti virusu, temveč proti vsakemu elementu načina produkcije, za katerega si ne želimo, da bi

se nadaljeval.

Vse to pa ne zato, ker bi si želeli nadaljevati tak način produkcije ali vplivati nanj, temveč zato, da bi opustili produkcijo kot edino zakonitost razmerja do sveta.⁴ Ne gre za revolucijo, temveč za disolucijo, slikovno točko za slikovno točko. Kot je pokazal Pierre Charbonnier,⁵ je po stotih letih socializma, omejenega na enostavno redistribucijo, morda zdaj primeren trenutek za iznajdbo socializma, ki podvomi o produkciji kot taki. Krivica ni omejena zgolj na redistribucijo sadov napredka, temveč vključuje tudi način, kako planet naredimo ploden. To ne pomeni trajnostne odrasti ali življenja ob kruhu in vodi, temveč učenje izbiranja vsakega posameznega segmenta te varljivo neobrnjive ureditve; treba se je vprašati o vsaki od povezav, ki jih imamo za bistvene, in korak za korakom preverjati, kaj si še želimo in česa ne več.

Od tu izhaja temeljni pomen uporabe časa zapovedane karantene za opis, najprej posamičen in potem skupinski, tistega, na kar smo vezani, in tistega, česar smo se pripravljene osvoboditi, verig, ki smo jih pripravljene obnoviti, in tistih, ki smo jih s svojim vedenjem pripravljene pretrgati. Globalizatorji imajo, kot je videti, zelo jasno predstavo o tem, kaj bi radi ponovno zagnali po vrnitvi v normalno življenje: isto stvar v še slabši obliki, naftno industrijo in povrhu tudi gigantske križarke. Naša naloga pa je, da se jim upremo z nasprotnim inventarjem. Če se je v dveh ali treh mesecih na milijarde ljudi na mah naučilo »družbenega distanciranja«, solidarnostnega oddaljevanja, ostajanja doma, da ne bi preobremenili bolnišnic, si lahko predstavljamo tudi možnost preobrazbe teh novih »zaščitnih ukrepov«, usmerjenih proti ponovnemu udarcu tistih, ki hočejo za vedno premagati zemeljsko težnost.

* Prevod: Iva Jevtić in Katja Kolšek

1 Glej članek Marka Stollerja o nebrzdanem lobiranju v ZDA, The coronavirus relief bill could turn into a corporate coup if we aren't careful, The Guardian, 22. 3. 2020 (zadnji dostop 14. 4. 2020).

2 »Nous ne vivons pas sur la même planète«, v AOC, 18. 12. 2019.

3 Deborah Danowski, Eduardo Viveiros de Castro, »L'arrêt de monde«. De l'univers clos au monde infini, ur. Emilie Hache, Editions Dehors, Pariz, 2014, str. 221–339.

4 Glej Dusan Kazic, Plantes animées. De la production aux relations avec les plantes. Doktorska disertacija, AgroPariTech, 2019.

5 Pierre Charbonnier, Abondance et liberté. Une histoire environnementale des idées politiques, The Discovery, Pariz, 2020.

Delite članek

[Pisma bralcev](mailto:pisma@mladina.si) pošljite na naslov pisma@mladina.si. Minimalni pogoj za objavo je podpis z imenom in priimkom ter naslov. Slednji ne bo javno objavljen.